

Naročnina mesečno
25 Din, za inozem-
stvo 40 Din — no-
deljaka izdaja ce-
loletno 96 Din, za
inozemstvo 120 Din

Uredništvo je v
Kopitarjevi ul. 6/III

Telefoni uredništva: dnevna služba 2050 — nočna 2996, 2994 in 2050

Izhaja vsak dan s jutraj, razen ponedeljka in dneva po prazniku

Ček. račun: Ljub-
ljana št. 10.650 in
10.349 za inzerate;
Sarajevo št. 7563
Zagreb št. 39.011,
Praga-Dunaj 24.797

Uprava: Kopitar-
jeva 6, telefon 2992

SCLOVENECE

Nov duh

Rekli smo že, da so bile v izjavi Jevtičeve vlade od katoliškega prebivalstva Jugoslavije s prav posebnim zadovoljstvom sprejete besede, s katerimi je predsednik vlade izrazil iskreno željo in voljo po najbolj prijateljskem sodelovanju med cerkvijo in državo. Te besede so imele bistven učinek, ker jih je Jevtič naslonil na motivacijo, da je okrepitev našega narodnega in državnega organizma v največji meri odvisna od moralne vzgoje vsakega posameznika ter duševne prosvetlitve in notranjega prepoveda ljudstva, ki more gotovo biti v prvi vrsti delo cerkve, ako naj tega do dna naše narodne duše.

To mesto v vladnem programu pomenja brez dvoma predor nove miselnosti skozi debelo plast starega liberalizma, ki je označeval duha in metode prejšnjih režimov. Verska brezbržnost enega dela naše države, povzročena po okolnostih, za katere krivda ne zadene ne posameznikov ne ljudstva, ampak zgolj zunanje činitele njegove zgodovinske usode, se je po zedinjenju pomešala s pravim veri v mnogih bistvenih pogledih načeloma nasprotnim zapadnim svobodomiselnost, kar je imelo škodljive učinke zlasti na polju narodne prosvete, kjer ta zastareli duh še danes kvari ozračje. Ta mešanica dobrohotne malomarnosti, ki se za verska vprašanja ne zanima in v eskim vrednotam ne pripisuje velike važnosti, na eni in bojevitega antiklerikalizma, ki bi te vrednote hotel nadomestiti z drugimi, neverskimi, na drugi strani je na odločilnih mestih ustvarila razpoloženje, ki predvsem katoliški cerkvi ni bilo prijazno. Tukaj so bili na delu tudi razni zgodovinski prerazsodki, katere je izvestna politika enala spretno izrabiti v svoje namene, tako da se je tudi s te strani ohranjela in časih tudi skušala večati napetost med civilno in cerkveno oblastjo, med najvišjo zemsko in najvišjo duhovno avtoriteto.

Ko se je na duhovnem in političnem obzorju Evrope kazalec pomaknil že daleč naprej in je liberalna doba po dveh velikih revolucijah za vedno zatonula, je tudi pravkar minuli režim pri nas poizkusil ustvariti boljše odnose s katoliško cerkvijo, pa ni uspel, ker pač vrhovno vodstvo cerkve ni imelo zadostnega zaupanja v sistem, ki je iskal konkordata, ni pa ustvaril niti zadosti resno niti zadosti nedvoumno in odkrito predpogojev, ki so za tak sporazum nujno potrebni. Take globoko-segajoče zadeve zahtevajo tako korenitega preobrata predvsem v idejah, kakršnega prejšnji režimi niso bili zmožni, ker so na konkordatu videli samo njegovo morebitno politično vrednost in svoje politične interese, ki bi jih mogel tak sporazum po njihovem mnenju prinesiti — dočim more sporazum s cerkvijo vsemu občestvu resnično koristiti. In imeti trajno vrednost ter obstoj samo, ako izhaja, kar se tiče državnega vodstva, v prvi vrsti iz npravnstvenih razlogov, iz čustva, da je potrebna državni celoti npravnstvena usmerjenost na podlagi vere in njene tradicije v narodu, ki je tudi pri nas največja moralna sila. Politični interesi in politična oportuniteta pride šele na drugem mestu, kakor pride šele na drugem mestu ogromna korist, ki jo more imeti vsaka kulturna država — celó nekrščanska — od prijateljskega odnosa do vodstva katoliške cerkve na polju mednarodne državne politike. Ker minuli sistem ni gledal tega vprašanja z njegovega edino pravega vidika resnično religiozne in npravnstvene potrebe, ki jo novi čas nujno terja, pri nas nič manj ko drugod v današnji zmedbi pojmov in iskanja boljšega — so se morala vsa tipanja v smer sporazuma s cerkvijo izjaloviti, da ne govorimo o mnogih drugih vzrokih in okoliščinah, glede katerih vsak dober državljani Jugoslavije želi, da bi bile enkrat za vselej in v celoti premagane.

V izjavi sedanje vlade pa vidimo po pravici svitanje novih spoznanj in tendenc, ki jih je brez zavestne vednosti in hotenja odgovornih mest že precej let pripravljala duh časa, dokler se niso v novem režimu z vso silo sama dvignila v zavest in voljo državljanov. Saj imamo, čeprav še v začetkih, pri nas izven kroga državnega vodstva, celó v taborih, ki niso pod direktnim vplivom katoliške ideologije, v mladih pokolenjih seveda, struje, ki so spoznale, da je npravnstvena obnova Jugoslavije, od najvišjih do najnižjih, kategoričen zahtevk resnično nacionalnega programa. Elementarna sila je torej, kar je v Jevtičevi izjavi prebilo še ostalo skorjo liberalizma, svobodnjaštva, moralne anarhije na kulturnem polju, tako da se tudi mi začnemo s trdnim korakom vračati k zdravim virom naše narodne omike v krščanski veri in njeni trdni npravnstveni podlagi. Ne smemo ostati edina država, kjer bi klic po koreniti duhovni reformi, po moralnem prepovedu naroda, po preosnovi v duhu narodnega npravnstvenega izročila ostal zaman in kjer bi odločitvi in odgovorni vodje ne imeli smisla za to najvažnejšo zahtevo zgodovinskega trenutka.

To so najslobošnejši vidiki, s katerimi danes pozdravljamo besede predsednika vlade, tičejo se katoliške cerkve — vidiki, ki sledijo iz verske in npravnstvene usmerjenosti sodobnega človeka, ki so mu religiozne vrednote zopet postale osrednje vrednote življenja, naj gre za osebo ali za družbo, državo. Kar pa se tiče onih osebnih vprašanj, ki obstojajo med cerkvijo in državo na posameznih poljih njenega javnega udejstvovanja, bo gotovo prilika, da bomo še večkrat o njih izpregovorili, ko bo vlada g. Jevtiča uresničevala, kar je slovesno zagotovila in za čemer brez dvoma odkrito in učinkovito stremi.

Hitlerjevi v Avstriji

Dunaj, 10. jan. AA. Z vseh krajev poročajo, da so nacionalni socialisti začeli živahneje delovati. Oblasti so odkrile mnogo zalogo orožja in streliva in ukrenile vse potrebno, da jih ne bi kaj presenetilo. Aretirale so več sto nacionalno socialističnih agitatorjev. Vlada je dala ojačiti policijo in pomnožiti garnizije, zlasti na avstrijsko-bavarski meji.

Stališče, ki nanj čaka vsa Evropa

Mala zveza in rimski sporazum

Treba bo več zelo zameglenih pojmov razbistriti, predno bodo vse podonavske države mogle dati svoj podpis pod „italijansko-francoska priporočila“ o trajni ureditvi mira v Podonavju

Rim, 10. jan.

Čisto samemu slučaju se moram zahvaliti, da sem od naši državi prijaznega diplomata dobil v roke točno besedilo tistega dela „italijansko-francoskih priporočil“, ki govori o pogodbi o „nevmešavanju“, ki naj jo podpišejo Avstrija, njene sosedne, Francija, Poljska in Romunija. Morda ste besedilo že od druge strani dobili in ga objavili. V tem primeru boste samo pogledali, če se obe besedili vjemata. Besedilo pa je sledeče:

Besedilo priporočil o Podonavju

»Obe vladi izjavita, da sta sporazumni v tem, da priporočita državam, ki so na tem najbolj zainteresirane, da sklenejo sporazum o nevmešavanju v medsebojno notranje zadeve (accord de non — ingérence dans les affaires intérieures respectives) in da se medsebojno obvežejo, da ne bodo povzročile niti podpirale kakršnokoli akcije, ki bi imela cilj, da skuša okrniti s silo integriteto državnega ozemlja ali je naperjena proti političnemu ali socialnemu režimu katerekoli države — podpisnice (l'engagement réciproque de ne susciter ni favoriser aucune action qui ait pour but d'atteindre par la force à l'intégrité territoriale et au régime politique ou social de l'un des pays contractants).«

»Sporazum, za katerega gre, naj bi bil najprej sklenjen med Italijo, Nemčijo, Madjarsko, Češkoslovaško, Jugoslavijo in Avstrijo, to se pravi med sosedami Avstrije in Avstrijo samo. Toda sporazum mora biti odprt za pristop Francije, Poljske in Romunije, da se bo na ta način razširil na vse sosedne in nasledstvene države, poleg Avstrije in Francije (aux états voisins et successeurs en plus de l'Autriche et de la France).«

Nikdo ne bo tajil, da je besedilo, kot ga zgoraj objavljamo, najbolj usodne važnosti za vse bodoče dogodke in je treba vsled tega pretehtati domala vsak izraz, predno bo mogoče postaviti podpis pod njega.

Tri točke

Kot sem vam včeraj poročal, so italijanski listi na podlagi uradnih vesti raznesli po Rimu in po svetu, da je Mala zveza francosko-italijanska priporočila že sprejela. To se zdi preuranjeno, ker gornje besedilo vsebuje postavke in izraze, ki zahtevajo temeljitih pojasnitev, kljub temu, da je res, da je treba italijansko-francoski sporazum glede Podonavja pozdraviti kot razveseljiv preobrat k boljšemu. Predvsem so v navedenem besedilu tri točke, o katerih mora vladati popolna jasnost:

1. Kaj je nevmešavanje.
2. Kako je onemogočeno revizionistično rovanjenje in
3. Zakaj so se naenkrat mesto držav Male zveze, ki obstoja kot politična enota, naenkrat po 15 letih zopet pojavile »nasledstvene države«?

Kaj je „nevmešavanje“

Potrebno je določiti najprvo in jasno pravno vsebino besede »nevmešavanje«. Ali spada vzdrževanje kulturnih stikov med narodnimi državami in njihovimi narodnimi manjšinami, raztresenimi drugod, že pod pojem »nevmešavanje«, proti kateremu lahko dotična država protestira in zahteva na podlagi pogodbe prekinitve tega dela? Ali pomeni pisanje v časopisih in knjigah o razmerah, ki vladajo med narodnimi manjšinami, že »nevmešavanje«, ki ga dotična država na podlagi pogodbe zahteva, da se zatre kot pogodi naprotno? Ali je obstoj rodoljubnih, kulturnih društev, ki so si, kot na primer v Nemčiji »Oserdnji urad za podpiranje Nemcev v inozemstvu«, stavila za nalogo, da z dovoljenimi sredstvi podpirajo kulturno dihanje nemških narodnih manjšin, lahko predmet protesta kakšne države, ki smatra takšno kulturno delovanje kot po pogodbi nedopustno »nevmešavanje« v notranje zadeve? Tu je cela vrsta življenjsko bitnih vprašanj, ki jih je treba pojasniti, da ne postane člen o »nevmešavanju« samovoljna giljotina, s katero se bo presekala vsaka kulturno-človečanska vez med materinim rodom in drobci, ki so razpršeni po drugih zemljah.

Ozadje rimskega pakta

Versajski mir raztrgan

Francija priznala vsa dosedanja nemška oboroževanja

Pariz, 10. jan. AA. Današnji »Echo de Paris« prinaša izpod peresa svojega diplomatskega urednika Pertinaxa članek o rimskih sporazumih med Lavalom in Mussolinijem in pravi med drugim: Glavno točko francosko-italijanskega sporazuma javnosti prikrivajo. Ta točka je namreč, da so Flandin, Laval in sir John Simon na svojem sestanku 22. decembra l. l. sklenili, da bo francoska vlada umaknila svojo noto, ki sta jo 17. aprila lanskega leta podpisala Doumergue in Barthelemy o nemški razorožitvi. Tako so francoski ministri pristali na to, da pod določenimi pogoji legalizirajo nemško oboroževanje. Ze samo zaradi tega je na novo

Kje je zid proti revizionizmu?

Navedeno besedilo sporazuma je spretno obšlo vprašanje revizionizma, in to ni dobro. Tudi v tej točki je treba torej večje jasnosti v sporazumu, ki ga Italija in Francija skupno priporočata Avstriji in njenim sosedam. Kaj se pravi »povzročati ali podpirati akcije? Mogoče je še eno stališče: mirno gledati in pustiti, da se akcija razvije. Ali ni ravno Madjarska v Zenevi prišla s tem izgovorom, da ni »povzročala«, da ni »podpirala« protijugoslovanskih teroristov na svojem ozemlju, marveč, da jim je dala samo pasivno pravico pribežališča. In vendar, kaj vse se je dogajalo na Janka Pusti! Protirevizijsko stališče bodo države Male zveze torej izrazile z drugimi, bolj jasnimi in določenimi besedami. V pogodbo mora poleg »povzročanja« in »podpiranja« priti tudi izraz »ne trpeti« (ne tolérer). Zgoraj navedeno besedilo je prišlo madjarskemu revizionizmu še dalje nasproti, ko postavlja meje tej obveznosti, rekóč, da se samo ne sme podpirati ali povzročati akcija, ki bi hotela s silo spremeniti ozemlje ali politične ali socialne režime. Torej je dovoljena vsa revizionistična propaganda, samo da se skrje pod oportunistični in ceneni izgovor, da dela za mirno spremembo sedanjega položaja! Predno bodo sosedne Avstrije to rimsko priporočilo podpi-

sale, bo treba revizionizem z večjo jasnostjo izključiti kot sredstvo zunanje politike.

Odkod naenkrat mesto Male zveze „nasledstvene države“?

Končno je čudno, da se je naenkrat pojavil zopet izraz »nasledstvene države«. Kdo so te države, ki jih opetajijo v Rimu za neke vrste dediče, ki so se obogatili ob smrti nekega velikega pokojnika? Na zunaj izgleda to malenkostno, a je značilno za duh, v katerem so to besedilo skovali po dolgih, hudih diskusijah. Nasledstvenih držav mednarodnopravno ni, ampak v Podonavju so neodvisne, svobodne, narodne države, poleg njih pa je še kot politična tvorba prvega reda Mala zveza, kot izraz politične volje 50 milijonov ljudi. Če bomo torej vstopili po dolgem preudarku v objem rimskih priporočil, bomo to storili ne kot skupina raztresenih »nasledstvenih držav«, ki ne vedo, kaj hočejo, ampak kot Mala zveza, ki ima svoj določen cilj in sredstva, da ga doseže.

To sem mislil še dodati dozdanim svojim poročilom o rimskem sestanku, ki ga bomo mogli pravilno ocenjevati še le čez nekaj časa, ko bomo videli, v kakšnem duhu se bo udeleževala volja velesil, ki se je po navidezni smrti pakta četvorice zopet pojavila s takšno silo.

Konferenca Male zveze v Ljubljani

Benes

Jevtič

Titulescu

— Belgrad, 10. jan. V petek se sestanejo v Ljubljani h konferenci zunanji ministri Male zveze, jugoslovanski ministriški predsednik in zunanji minister g. dr. B. Jevtič, češkoslovaški zunanji minister g. dr. E. Beneš in romunski zunanji minister g. Nikola Titulescu. Razpravljali bodo o vseh perečih vprašanjih, ki se tičejo mednarodne politike in posebej držav Male zveze. (To vest je prinesel predvčerajšnji »Slovenec« kot prvi list v Jugoslaviji. Op. uredništva.)

Pisan dnevni red zasedanja ZN

Zeneva, 10. jan. TG. Češkoslovaški in romunski zunanji ministri prideta v Zenevo v nedeljo, 13. jan. zvečer. Jugoslavijo bo zastopal stalni delegat pri Zvezi narodov Konstantin Fotič.

Zeneva, 10. dec. c. Jutri se odpre izredno zasedanje Zveze narodov, ki mu predseduje turški zunanji minister dr. Tefik Ruždi bej. Sir John Simon bo po izrecnem naročilu svoje vlade takoj začel pogajanja z Lavalom in ostalimi zastopniki velesil, da se čimprej začne z novim elanom delati za uspeh razorožitvene konference. Jasno je, da Laval v imenu Francije ne bo delal nobenih težav, posebno še sedaj ne po uspehih pogajanjih v Rimu. Glavno težavo še zmeraj tvori stališče Nemčije. Zato je angleška vlada danes pooblastila svojega veleposlanika v Berlinu, naj gre v zunanje ministrstvo in v imenu Anglije povabi Nemčijo, da pošlje svojega delegata v komisijo, ki bo v imenu Zveze narodov proglasila in izvedla izid

plebiscita v Posarju. Angleški veleposlanik je dobil tudi pooblastilo, da izjavi v Berlinu, da bo Anglija skušala rešiti razorožitveni problem na način, ki bi zadovoljeval Nemčijo, brž ko bi Nemčija s svojim sodelovanjem v Zenevi pomagala končno rešiti vprašanje Posarja. V Berlinu pa so ta korak angleške vlade sprejeli zelo hladno in so angleškemu veleposlaniku odgovorili, da so obveščeni iz Zeneve, da misli Svet Zveze narodov topot samo sprejeti na znanje izid glasovanja, nato pa odložiti odločitev na prihodnje zasedanje Sveta Zveze narodov. Zato je razumljivo, da Nemčija ne more poslati svojega sodelavca v saarsko komisijo v Zenevo.

Schuschnigg v Pariz

Prav tako izven pravega dela Sveta Zveze narodov bodo tudi zelo važni sestanki med avstrijskim zunanji ministrom Berger-Waldneggom in francoskim zunanji ministrom Lavalom. Na teh sestankih bo podrobno dogovorjeno o obisku kanclerja Schuschnigga v Parizu.

Abesinija naj čaka

Kar se tiče spora med Italijo in Abesinijo, izgleda, da bo Svet Zveze narodov pritožbo Abesinije moral odložiti na prihodnje zasedanje Sveta Zveze narodov. Abesinija se namreč sklicuje na čl. 2 pakta Zveze narodov, toda v smislu tega člena bi morala Abesinija navesti, kakšno proceduro hoče. Ker pa Abesinija tega ni storila, ne bo mogoče vzeti v pretes abesinske pritožbe. Pač pa bo Svet Zveze narodov obravnaval spor, ki je nastal med Irakom in Perzijo.

Madjarska preiskava

Veliko zanimanje vlada tudi za odgovor madjarske vlade, ki ga je Madjarska dolžna dati Svetu Zveze narodov v smislu sklepov zadnjega izrednega zasedanja Sveta Zveze narodov meseca decembra 1934. Zelo napeto se pričakuje, kakšno stališče bo zavzela Mala zveza do odgovora madjarske vlade, ki ga je danes prinesel njen delegat Eckhardt iz Budimpešte.

Ruski strah pred paktom štirih

Paris, 10. januarja. AA. Po poročilih iz Moskve komentirajo tamkajšnji listi francosko-italijanski sporazum brez navdušenja. Zdi se, da se moskovski politični krogi boje, da ne vstane od mrtvih znani pakt štirih, nasproti kateremu je Sovjetska Rusija svojetasno zavzela neprijateljsko stališče.

V zvezi s tem poročila moskovski dopisnik lista »Echo de Paris« med drugim: Tu imajo —

upravičeno ali neupravičeno — vtis, da hoče postati Mussolini pod vplivom Londona posredovalec med Berlinom in Parizom v svrhu sporazuma o oboroževanju Nemčije, kar bi Nemčiji omogočilo vrnitev v Zenevo.

Isti dopisnik poroča, da moskovski listi ponatikujejo in odobravajo Pertinaxove komentarje o nevarnosti za Francijo, če bi le-ta šla predaleč v smeri proti vstajanju pakta štirih.

Bliza se plebiscit v Posavarju

Saarbrücken, 10. jan. AA. Glavni plebiscitni odbor je sklenil objaviti rezultat plebiscita v ponedeljek, 14. t. m. zvečer. Izid bo v radiu razglasil predsednik glavnega plebiscitnega odbora g. Rhode v nemščini in francosčini. Najprej bo sporočil izide po posameznih glasovalnih enotah v temle režu: a) število glasov za Nemčijo, b) število glasov za Francijo, c) število glasov za status quo, d) število neveljavnih glasov. Nato bo g. Rhode sporočil celotni rezultat in izrečno poudaril, da je ta rezultat neuraden, da ne bo prejediciral objavi sveta DN o izidu plebiscita.

Pariz, 10. jan. b. Agencija Radio poroča iz Metz, da so francoske oblasti za prihodnjega nedeljo izvršile obsežne ukrepe na saarski meji, kamor so poslale svoje premakljive čete (Garde mobile). Francija namreč računa, da bo v primeru, če izpažajo volitve v korist Nemčije, navalila v Francijo emigracija iz saarskega področja v masah. Obmejnim carinskim stražam je izdano povelje, da odpremiijo begunce takoj naprej v notranost Francije, ker smejo v moziškem departementu biti sa-

mo francoski državljani. Francoske obmejne oblasti so storišle tudi vse ukrepe, da nudijo 40.000 beguncem zavetje v domovini. Urejene so tudi vojaške sanitetne postaje.

Washington, 10. jan. b. Predsednik vseljenkega odbora Eckstein je izjavil časnikařem, da bo predlagal, da se vsem onim Nemcem, ki so si že pridobili ameriško državljanstvo, pa so kljub temu odpotovali v Nemčijo, da se udeležijo saarskega plebiscita, odvzame ameriško državljanstvo, ker se ne more dopustiti, da bi ti Nemci sedeli na dveh stoličih. Gre za 5000 Nemcev, ki so odpotovali iz Amerike v Posavarje.

Saarbrücken, 10. jan. c. Danes je prišlo v Saarbrücken do incidenta med pristaši nemške fronte in pristaši statusa quo. Pristaši nemške fronte so na kolodvoru sprejemali 60 Posavarcev, ki so prišli glasovati iz Južne Amerike. Ker pristaši statusa quo niso marali po hitlerjevsko pozdravljati gostov iz Amerike, so jih člani nemške fronte napadli in pretepli. Šele policija je preprečila nadaljnje pretepanje.

Za bodočnost naroda

»Prostora za nemški narod!«, to je klic hitlerjevske Nemčije. Vses svet ga pozna in vsakdo tudi ve, da je v njem obsežna klica za nadoblast germanstva nad drugimi narodi. Kajti zemlje, ki jo posedata nemški narod kot svojo lastnino, itak nihče Nemcem ne odreka. Ako jo hočejo še več, ni tega mogoče drugače razlagati, kakor da si žele pokrajini, ki jih danes posedajo drugi narodi in so njihova last.

Toda v popolnem nasprotju s temi imperalističnimi težnjami nemške nacionalistične politike stoji skoraj v tragičnem razmerju statistika o gibanju nemškega prebivalstva. Število rojstev v Nemčiji je v preteklem letu padlo na 14,7 na tisoč prebivalcev. Treba pa bi bilo, da se narod ohrani pri istem številu, kot je danes, vsaj 17,4 rojstev na 1000 prebivalcev. Ako bo to stanje trajalo ali se pa celo poslabšalo — in verjetno je, da se bo poslabšalo, ker vsi činitelji, ki so vplivali na tako silno znižanje rojstev, še naprej obstajajo, potem bo nacionalistični Nemčiji odvzeta skrb, kam z nemškim prebivalstvom. Postale bodo celo meje sedanje Nemčije preširoke in ne bo treba misliti na osvajanje novih dežel. Treba pa je imeti pred očmi, da je padec nemškega prebivalstva šele zadnja leta zavzel tako katastrofalne dimenzije. Vedeti moramo, da je med 1875 in 1882, torej v dobrih 6 letih naraslo prebivalstvo Nemčije za 4 milijone. Prirastek je tudi še pozmeneje bil prav znaten. Bili smo navajeni, da so Nemci vedno zviška gledali na Francoze kot izumirajoč narod pri njihovih 18 ali 19 rojstvih na 1000 prebivalcev. Toda Francozi so pri svoji številki, ki je gotovo zelo skromna, ostali, med tem ko so Nemci mimo nje zdrknili mnogo globlje. Normalno ima nemška družina danes 1,3 otroka. Torej so se od sistema dveh otrok, ki ga je posebno nemški marksizem propagiral, že kar čisto tesno približali sistemu enega otroka, odkoder je le korak še do družine brez otrok.

Vprašanje narodnega naraščanja in s tem v zvezi narodne bodočnosti, dela zato nemškimi odločujočim političnim krogom vedno več skrbi. Pa ne le v Nemčiji, tudi drugod se pojavlja ta skrb: v Italiji, na Poljskem in celo v Rusiji, kjer pred desetletji tega problema še poznali niso. Ni mogoče presoditi, v koliko je merodajno pri tem čisto gospodarsko vprašanje. Iz zgodovine nam je znano, da je prvo zadrego radi propadanja prebivalstva skušal stari Rim pred 2000 leti in da je cesar Avgust hotel pomagati tudi z zakoni družinam s številnimi otroci. Toda propadajočega Rima tudi to ni moglo rešiti. Kakih 50 let opazujemo podobno zakonsko varstvo, ki naj pospešuje družine z več otroci po vseh modernih državah. Ali je propadanje družinske morale posledica naraščajočega razkristjanjenja Evrope? Kajti zdravo družinsko življenje gotovo ni samo problem

gospodarstva, ampak v mnogo večji meri še vprašanje npravnstvenega stanja narodov.

Kno je gotovo: Družine z več otroci ostanejo slejkoprej najodličnejše vzgojilnice in vzgojevalnice za vse one čednosti in kreposti, ki so v družabnem življenju predpogoji znosnega sožitja. Družina je država v malem, ki kakor znano vzgaja najboljšo državljanke. Plemensko je narod izgubljen, ako njegova rast ne kali v številno močnih družinah. Zdrava družina je najučinkovitejša bramba proti izumiranju naroda in njegovemu propadu v tekmi z drugimi narodi.

Res pa je in nihče, ki o teh stvareh govori in piše, ne sme tega prezreti, da so številni otroci v družini velika, heroična žrtva za roditelje. Tudi če bi država še z mnogo izdatnejšimi sredstvi prihitela družinam na pomoč, kakor dela sedaj gotovo v premoči izdatni meri, — tudi v tem slučaju bi še vedno vzgoja in oskrba otrok nalagala roditeljem glavno breme in skrb. Je pa bistvena socialna dolžnost družbe in države, da z materialnimi sredstvi olajša staršem oskrbo številno močne družine.

Katoličani gledamo na problem družine tudi z verskega stališča. Kajti skoraj brez izjeme se lahko reče, da so družine s številnimi otroci tudi verne družine. Religija in otroški blagoslov sta nezdružljiva zvezanca med seboj. Tovrstna francoska statistika, ki vse podrobnosti natanko obsega in ki je tudi za druge narode poučna, kaže, da izhajajo duhovniki in redovniki redno iz družin, ki imajo vsaj pet ali šest otrok. Torej iz družin, kjer je bil duh požrtvovalnosti in odpovedi v hiši domač in ki je na otroke vplival, da so se v poznejšem življenju nesebično posvetili poklicem, ki služijo izključno dobroti skupnosti. Družine z mnogimi otroci so najmočnejša bramba proti materialističnemu duhu asocijalnosti, ki vedno bolj prihaja na površje v moderni družbi. Zdrave družine so edini čist virec tudi zdravega socialnega življenja. Ako ta usahne, je družba in država preje ali pozneje obsojena neizbežno na pogin. Tega pa si danes menda nihče ne more želeti. Kajti v tekmi na svetovni pozornici bodo obstali le narodi, katerih življenjski rezervoarji so najmočnejši.

Pri tem pa nikar ne mislimo, da se to tiče le drugih. Gre tudi za nas, tiče se tudi našega naroda in naše domovine v najizdatnejši meri! Ni ga večjega škodljivca naroda in zdrave države, kakor tisti, ki gospodarsko, kulturno ali pa npravnstveno in versko podkopuje moralno krščanske družine. Kajti vsi ti delajo na propad naroda in države, ker izpodkopavajo temelje naše narodne bodočnosti. To so resnični »protidržavni element« in bi bilo proti njim treba osredotočiti najodločnejšo borbo!

Gibanje JNS

Belgrad, 10. jan. m. Danes dopoldne ob 11. se je pod predsedništvom Nikole Uzunovića vršila seja vodstva JNS, na kateri se je razpravljalo o pripravah za dopolnilne volitve senatorjev, ki so razpisane na 3. februarja letos. Od članov predsedništva te stranke so se udeležili seje vodstva JNS poleg predsednika Nikole Uzunovića še sledeči člani: dr. Milan Sršić, Boža Maksimović, dr. Voja Marinković, dr. Kosta Kumanudi, dr. Alberti Kramer, dr. Ilija Šumenković, Juraj Demetrović, Karlo Kovačević, Ilija Mihajlović in Kosta Timotijević. S strani vlade so prisostvovali seji sledeči ministri: pravosodni minister dr. Kojić, minister za telesno vzgojo dr. Auer in minister za gozdove Svetozar Popović. Navzoč je bil tudi predsednik senata dr. Ljubomir Tomasić. Na konferenci so določili tudi datume za banovinske konference te stranke, na katero se bodo postavili kandidati za dopolnilne senatorske volitve. Konference se bodo vršile tudi v Ljubljani, dne 14. jan., kjer bo govoril dr. Kramer.

Dr. Drago Marušić - senator?

Belgrad, 10. jan. m. Danes so poslanci v narodni skupščini zatrjevali, da bo nosilec kandidatne liste za dopolnilne senatorske volitve v Sloveniji minister za socialno politiko in narodno zdravje dr. Drago Marušić.

Kazasov pri knezu - namestniku

Belgrad, 10. jan. m. Danes opoldne je sprejel Nj. V. knez namestnik Pavel novega bolgarskega poslanika na našem dvoru Dimo Kazasova ter sprejel od njega poverljivo listino. Pred dvorom je bila postavljena častna četa kraljeve garde z zastavo in godbo, ki je ob prihodu novega bolgarskega poslanika zaigrala bolgarsko narodno himno »Šumi Marica«. Po prisrčnem pozdravu je novi bolgarski poslanik takoj izročil knezu namestniku Pavlu svoja poverljiva pisma, nato pa ga je knez namestnik povabil v svoj kabinet ter ostal z njim in predsednikom vlade Bogoljubom Jevtićem čez dvajset minut v razgovoru.

Vodila in naloge katoliške akcije

Znamenita poslanica hrvatskega metropolita svojim vernikom

»Službeni vjesnik nadškupije zagrebačke« je objavil poslanico duhovščini in vernikom zagrebaške nadškupije o načelih in sestavi katoliške akcije, ki sta jo podpisala hrvaški metropolit dr. Bauer in nadškof koadjutor dr. Stepinac. V tej poslanici je podano jedro katoliške akcije, zato tudi mi posnemamo iz nje bistvene dele.

Poslanica omenja, kako veliko skrb pokaže sv. oče ob vsaki priliki za katoliško akcijo. Omenja tudi, da je ves katoliški episkopat kraljevine Jugoslavije s skupno poslanico že leta 1923 pozval vse duhovnike »actioni, ut aiunt catholicae, quam Summus Pontifex Pius XI. parlem pastoralis ministerii appellat, operam sedulam, sub proprio Ordinaris directione, incumbant«. Tudi leta 1925 je novič jugoslovanski episkopat pozval duhovščino in vernike, naj poslušajo Kristusovega namestnika na zemlji, ko jih poziva, naj se organizirajo v katoliški akciji.

Duhovnik in laik

Katoličani zagrebaške nadškupije, ki čutijo v sebi željo, da sodelujejo s Cerkvijo pri uveljavljanju in obrambi katoliških načel v zasebnem, družinskem in javnem življenju, bodo te svoje težnje osredotočili in koordinirali v KA. Katoliška akcija je sodelovanje laikov v hierarhičnem apostolatu Cerkve. Tudi laik so pozvani, da poslušajo Kristusovi Cerkvi apostoli, toda to pod vodstvom lastnega škofa in dušnega pastirja. Katoliška akcija ni nič drugega, kakor skrb za neumrljive duše, del pastirske svečenikove službe. V tem vzajemnem delu za Kristusa ni prostora za laicizem, ki bi se hotel izogniti zakonitega nadzorstva in upravljanja s strani škofa in dušnega pastirja, da bi sam neodvisno vodil akcijo, ki bi lahko na ta način zašla na kriva pota in se oddaljila od svojega pravega smotila. Na drugi strani bodo duhovniki gledali na to, da ne vsiljujejo metode in organizacijskih oblik, ki niso za laika primerne. Duhovniki bodo v članih katoliške akcije videli in spoštovali svoje pomočnike. Duhovniki bodo nikoli pustili upravo in odgovornost družtev, toda oni bodo sami jamčili za verno in vztrajno spoštovanje vodil in smernic, ki jih odreja cerkvena hierarhija (Pij XI. kolumbijskemu episkopatu 11. 2. 1934). Jamstvo za uspeh katoliške akcije je v tem, da ne duhovniki ne laik ne stavijo v njej sebi za smoter kakršnekoli posvetne dobrine, ampak, da jim vedno lebdi pred očmi samo reševanje duš.

KA nasproti javnemu življenju

Katoliška akcija stremi za tem, da se vpeljejo v zasebno življenje družin in življenje vse družbene skupnosti katoliška načela. Katoliška načela se morajo uveljaviti v socialnem, leposlovnem, umetniškem in javnem življenju vsega naroda; toda KA mora imeti pred seboj samo povsem verske koristi. Ako bi katoliška vera ne imela snatega vpliva na socialne, umetniške, leposlovne in javne zadeve, bi ne bila živa, ampak neplodna in mrtva. Toda, ako bi se katoliška Cerkve stopila s kakršnokoli socialno, umetniško ali politično strujo svojega časa, ali pa bi stopila v njeno službo, bi nehala biti to, kar je po svoji bitnosti, izrubiha bi svojo lastno vrednost in s tem tudi pravico na obstoj. Katoliška akcija je verska, torej večna vrednota, ker nas veže z večnostjo in nam kaže pot v večnost; zato ne more služiti začasnemu smotru. Vera lahko vpliva in mora vplivati na socialne, umetniške in politične struje svojega časa, toda ne sme se z njimi istovetiti ali jim služiti. Od katoliške akcije, kakor tudi od njenih voditeljev in članov, bo torej daleč vsak namen, da bi katoliška akcija in njene ustanove rabile vero za kake druge začasne namene.

Svoboda katoličanov v prosvetnih zadevah

Katoliška akcija ne bo vnosla razdelitve in razlike med vernike, nasprotno, ona hoče, da zdini vse v Kristusu pod vrhovnim vodstvom svetega očeta, pod upravljanjem lastnega škofa, naslanjajoč se na lastnega dušnega pastirja pri reševanju duš. Edini v tem, kar se nanaša na vero, edini cerkveni disciplini, pokorni odredbam cerkvenega poglavarstva, ostanejo člani KA, v kolikor so člani KA in sploh katoličani, svobodni v vseh vprašanjih povsem posvetne narave, ki v marksizem odvisijo od slučajnih razmer časa in kraja. S to svobodo nas je Kristus osvobodil. Katoliška akcija neče in ne more omejevati te svobode z ustravljanjem kaknega edinstvenega tipa katoliškega človeka, ki bi bil vezan z leposlovnim, gospodarskim ali političnim pojmovanjem, ali vsiljevanjem kake ekskluzivne miselnosti med katoličani. V praksi bi to pomenilo zanikanje katoliške akcije, ker bi se na ta način onemogočila sloga v tem, v čimer je potrebna in bi se s silo nstvarjala tam, kjer je ni treba in kjer je morda psihološko nemogoča.

KA združuje vse katoličane

Glede vprašanj posvetne narave, glede katerih Cerkve daje in pušča svojim vernikom svobodo, bo torej katoliška akcija na svojem področju spoštovala in negovala to svobodo. To se vprašanja: gospodarsko-socialna, leposlovna, umetniška, strankarsko-politična, v kolikor Cerkve po svojem poslanstvu ni segla v ta vprašanja. Posegla bo v te zadeve, ko bodo v igri večne vrednote v zvezi z vprašanjem vere. Vsem tem, kar se nanaša na vero in razodetje, so katoličani vezani s cerkvenimi odredbami in s svojo zavestjo. Toda v vsem tem, kar ni v zvezi z vero in razodetjem, ampak je povsem posvetne narave, imajo katoličani, v kolikor so člani KA, popolno svobodo opredelive in mišljenja. Med katoličani se vsakakor lahko tvorijo skupine mož letih nazivov ter lahko branijo svoje mišljenje. Toda v KA in v njenih ustanovah ni mesta za razprave, v kolikor se nanašajo na povsem posvetne stvari, ker vse to deli katoličane od katoličanov. Nasprotno, KA združuje vse katoličane v tem, kar je vsem skupno in sveto in kar morajo vsi katoličani braniti, širiti in utrjevati v zasebnem, družinskem in socialnem življenju.

Nad političnimi združenji

Nikdar se torej KA v nobenem primeru ni treba vezati s kakršnokoli politično stranko, ali kakršnokoli strankarsko-politično strujo. V tem primeru bi KA služila strankarsko-političnim smotom ali bi sama postala politična stranka. Tako bi KA izključila iz svoje sredine vse one dobre vernike, ki so drugačnega političnega mišljenja in bi zapustila isto področje, na katerem edinom more uspevati, to je vero in skrb za neumrljive duše. Katoliška akcija je torej v vsakem pogledu popolnoma neodvisna od vsake politične stranke.

KA v krajevnih razmerah

Poslanica poudarja, da bodi tudi v naši KA notranji duh isti, kakor ga je sv. oče vladal v rimski KA. Toda njene zunanje oblike so lahko drugačne in se menjajo po različnosti časovnih in krajevnih razmer. Sv. oče želi, naj se KA razvija primerno razmeram in naj se prilagodi ljudem in okolnostim, ki jih ustvarja individualno in socialno življenje naroda. Po besedah tajnika sv. očeta kardinala Paccellija, ki so bile izrečene nemškimi katoličanom v Magdeburgu leta 1928, KA ne pozna zunanjih oblik, ki bi bile splošno predpisane. Ona ustvarja sebi oblike po posebnih cerkvenih razmerah poedinih narodov in dežel, a je pri tem vedno uvrščena v hierarhični organizem katoliške Cerkve. V bistvu se torej naša KA oslanja na rimsko KA, toda potrebno je, da se v čisto organizacijskih zadevah prilagodi našim domačim razmeram. KA je organsko povezana s cerkvenimi poglavarji, podrejena je škofu, ki jo upravlja po posebnem delegatu. Razumljivo je, da ima duhovnik kot škofov namestnik tudi brez posebne delegacije pravico voditi ustanove KA v svojem področju, v kolikor ni škof drugače odredil.

Organizacija katoliške akcije

KA je zveza organiziranih katoliških sil za obrambo, uveljavljanje in širjenje katoliških načel v zasebnem, družinskem in socialnem življenju. V KA ne stopijo torej poedinci, ampak organizirane katoliške sile in to ne posamezna društva, ampak organizacije, ki so povezane v svoji osrednji zvezi. Te zveze so po mejah škofij razdeljene v škofjske okrožja, ki v sporazumu s škofom in s svojo zvezo skrbijo, da vsa podrejena društva delajo v smislu danih smernic. Vse te osnove osrednje zveze so združene v osrednjem odboru (svetu) KA. Škofjska okrožja so združena v škofjskem svetu KA in vsa društva v župniškem svetu KA.

Poslanica daje tudi podrobna poimenila, kako naj se praktično izvede organizacija KA glede na sedanjost katoliških društev na Hrvaškem. Katoliški možje stopijo v Hrvatski katoliški senorat »Domagoje«, v »Zajednico križarskih stariješčin« in v ostala društva katoliških mož v zagrebaški nadškofiji; katoliške žene v hrvatsko stariješčino »Domagojke« in v »Zajednico križarskih stariješčin« in ostala društva katoliških žena. Katoliški mladeniči stopijo v »Križarsko bratstvo za kmetstvo, delavstvo in dijaško mladino«, v mladinska društva »Domagojke« in katoliško dijaško ligo »Domagojke« in v »Mlade junake«. Katoliška dekleta stopijo v »Križarsko sestrimstvo za kmetstvo, delavstvo in učenke«, v dekliška društva »Domagojke« in v katoliško »Ligo za dijakinje Domagojke«.

Oh zaključni pravi poslanica, da pride na dnevni red vprašanje o osrednjem svetu Katoliške akcije za vsa država ter vsa druga, ki so s tem v zvezi. Ko bo dokončno urejeno vprašanje katoliške akcije v vseh škofijah Jugoslavije.

★

Rektor dr. Ramovš - odstopil

Ljubljana, 10. jan.

Ob zaključku lista izvem, da je rektor ljubljanskega vseučilišča g. dr. Franc Ramovš svojo namero v resnici izvršil in danes podal ostavko na svoje mesto iz zdravstvenih razlogov. Volitve novega rektorja bodo v ponedeljek, 14. t. m. popoldne. (Glej poročilo na 3. strani.)

Rudnik Trepča odpušča delavce

Belgrad, 10. januarja. m. Iz Kosovske Mitrovice poročajo, da je v znanih rudnikih Trepča Mines, ki jih imajo v eksploataciji Angliji, zavladalo veliko razburjenje, ker je vodstvo rudnika odpustilo okoli 300 delavcev v svojem rudniku pod Kopanikom. Vodstvo rudnika je dobilo ta nalog za odpust delavcev od svoje centrale iz Londona. Delavcem je bilo danes tudi v resnici odpovedano z motivacijo, da se bo rudnik za nekaj časa zaprl. Odpust tolikošte delavcev pri podjetju, ki je vsa leta sem delalo a polno kapaciteto, je po zadnji strašni rudniški nesreči v Trepči, pri kateri je izgubil življenje tudi slovenski rudar Alojz Struna iz Radakovića, še bolj razburil vse delavstvo, ki ima še tako slab zažulček, sedaj je pa ostalo še brez tega in se aredi zime znašlo na cesti.

Drobne vesti

Belgrad, 10. januarja. m. Danes dopoldne je novi predsednik beogradske občine Vlada Ilić z novim občinskim odborom prevzel od doseďanjega predsednika takajšnje mešne občine Mihajla Petrovića vse posle v beogradske občini. V novem občinskem odboru beogradske občine sta tudi dva katolika iz Zemuna Nikola Seisert in Lav Sinić, ki ju je zapričeval župnik župnije Krista Kralja dr. Petlić.

Belgrad, 10. januarja. m. Na klasično gimnazijo v Ljubljani je premeščen na lastno prošnjo Branko Golubović, profesor realne gimnazije v Pančevu.

Berlin, 10. jan. e. Današnja »Frankfurter Zeitung« prinaša demanti vlade o tem, da bi Laval nameraval obiskati Berlin.

Iz notranje politike

Marksisti proti krščanski strokovni zvezi. »Socialna pravda«, glasilo krščanskih strokovnih organizacij, poroča pod naslovom »Komorali proti zakonskim pravicam« zanimivo poročilo, kako je novosadska delavska zbornica zavrnila vpis krščanske delavske strokovne organizacije. »Radniški strokovni savez«, ki ima sedež v Zagrebu, je registriral v seznamu delavskih strokovnih organizacij v smislu predpisa § 37 točke 3 zakona o zaščiti delavcev na področju delavskih zbornic v Zagrebu in Splitu. V zadnjem času se je njegovo delovanje pričelo širiti tudi na področju novosadske delavske zbornice. Zato je v smislu zakona prosila ta strokovna zveza registracijo tudi pri novosadski delavski zbornici. Njena prošnja je bila zavrnjena z motivacijo, da zveza organizira krščanske delavce in nameščence. Po mnenju zbornice je takšna organizacija protivna zakonskim predpisom. Zbornica, ki pospešuje versko in plemensko strpnost, ne more registrirati strokovne organizacije krščanskih delavcev. »Socialna pravda« pripominja, da gospodarijo v novosadski zbornici marksisti. Oni ne morejo trpeti, da bi tudi delavska strokovna zveza organizirala delavstvo. Zveza se je pritožila proti sklepu novosadske zbornice na ministra za socialno politiko.

Splitki odmevi zagrebaške spomenice. V Splitu je bila skupščina »Združenja jugoslovanskih inženjerjev in arhitektov«. Na njej je bilo ugotovljeno, da je bila tudi ta sekcija podpisana na znanem protestu 67 splitških društev proti zagrebaški spomenici. Predsednik sekcije inž. Nonweiler je izjavil, da ni dal od podpisa za sekcijo. Bil je samo pozvan na sestanek, na katerem je bilo treba podpisati izjavo. Ko je videl, za kaj gre, je izjavil, da Združenje jugoslovanskih inženjerjev ni politična organizacija in je nato zapustil dvorano. Pozneje je zvedel, da je bila sekcija podpisana na protestni izjavi, čeprav je ni nikdo izmed odbornikov podpisal.

Dunajska vremenska napoved: Počasna razjasnitev. Temperatura bo še padla. Na višinah porast temperature.